

УДК 634.23:631.526.3:551.588(477.7)

ЕКОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ ВИШНІ ДО БІОТИЧНИХ СТРЕСОРІВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Шкіндер-Барміна А. М., канд. с.-г. наук
*Мелітопольська дослідна станція садівництва
ім. М. Ф. Сидоренка ІС НААН*

Вишня широко розповсюджена на території України, Росії, Західної Європи, однак економічній ефективності її вирощування значну шкоду наносять послаблення дерев грибними хворобами. Багато розповсюджених сортів вишні, серед яких зустрічаються вже виведені з Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, під впливом негативної кліматичної тенденції знизили свою стійкість до грибних хвороб та урожайність, що відображається на стабільності плодоношення та довговічності експлуатації вишневих насаджень.

Закладання садів стійкими сортами дає змогу скоротити використання пестицидів, що зменшить хімічне навантаження й забезпечить отримання вільної від токсичних метаболітів продукції. Таким чином вивчення інтродукованих сортів вишні за стійкістю до моніліозу та кокомікозу є актуальним та своєчасним.

Дослідження проводились впродовж 2011-2017 рр. в умовах Південного Степу України в насадженнях Державного підприємства «Дослідне господарство (ДП ДГ) «Мелітопольське» МДСС імені М. Ф. Сидоренка ІС НААН. Ґрунт темно-каштановий слабосолонцюватий, рік садіння – 2001, схема – 6 x 4 м, підщепа – сіянці вишні магалєбської, умови вирощування – богарні. Об'єктами дослідження були наступні інтродуковані сорти вишні: Краснодарська солодка, Калінінградська, Орловська рання, Жуковська, Корошка, Nabella, Morasca Alfonsine, D-076, Erdi jubibum, Cigany 48, Cigany C404, Cigany, Kantorjnosі, Pandi BD 119, Ujfehertoi jurtes, Erdi biterma, Pandi 279, Morascone Rosso, Koreu hipalimeggy, H-172, Parasrf. Основні обліки та спостереження виконували у відповідності з «Програмою и методикою сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур» (Мічурінськ, 1973; Орел, 1999). Ступінь ураження сортів моніліальним опіком та кокомікозом відмічали за п'ятибальною шкалою на фоні системи захисту, прийнятої у ДП ДГ «Мелітопольське», яке передбачає три – п'ять обробок від комплексу грибних хвороб.

Найбільш шкодочинними серед грибних хвороб вишні в умовах Південного Степу України є моніліоз й кокомікоз. Дослідженнями встановлено, що за попередні 14 років розвиток монілії спостерігали впродовж дев'яти вегетаційних періодів, кокомікозу – п'яти, а за період 2011-2017 рр. сприятливими для розвитку моніліального опіку бутонів, пагонів та листя були погодні умови 2011, 2013, 2014, 2015 та 2016 рр., з середнім

балом ураження всіх вивчених сортів дослідної ділянки, відповідно, 3,0 (2011р.), 2,7 (2013 р.), 1,7 (2014 р.), 2,6 (2015 р.) й 3,6 бала (2016 р.).

Таким чином, найсильніший розвиток моніліального опіку квіток, пагонів та листя спостерігали у 2016 р., коли за період цвітіння вишні (I та II декада квітня) шість днів були з опадами сумою 29,9 мм, а за весь травень – 17 днів з опадами сумою 84,9 мм. Ураження вивчаємих сортів становило від 1,0 до 5,0 бала і було найбільшим (бал) у сортів Koreu hipalimeggy, Корошка, Жуковська (по 5,0), Morascone Rosso (4,8), Pandi 279 (4,7), Pandi BD 119, Parasrf (по 4,3), Ujfehertoj jurtes (4,2), Erdi jubibum, Cigany (по 4,0), Cigany C404 (3,8). Найбільшу стійкість до цієї хвороби проявили сорти вишні Калінінградська (1,8 бала), Nabella (2,0).

Враховуючи середні данні за період 2011-2017 рр. та ступінь ураження у найбільш епіфітотійний рік вивчені інтродуковані сорти вишні були поділені на групи за стійкістю до моніліального опіку:

- стійкі (ступінь ураження 0,1-2,0 бала): Калінінградська, Nabella;
- середньостійкі (2,1-3,0 бала): Morasca Alfonsine, D-076, H-172;
- чутливі (3,1-4,0 бала): Орловська рання, Краснодарська солодка, Kantorjnosi, Erdi jubibum, Cigany, Cigany C404, Cigany 48;
- дуже чутливі (4,1-5,0 бала): Pandi BD 119, Ujfehertoj jurtes, Erdi biterma, Pandi 279, Morascone Rosso, Жуковська, Корошка, Koreu hipalimeggy, Parasrf.

Ураження сортів кокомікозом спостерігали лише у 2011 р., яке становило від 0,4 до 3,1 бала. Без ознак ураження був сорт Калінінградська, найбільш стійкими – D-076, Erdi jubibum, Cigany, Орловська рання. Найбільше ураження (бал) відмічено у сортів Kantorjnosi (3,3), Cigany 48 (3,1), Cigany C404 (2,8), Morasca Alfonsine, Erdi biterma (по 1,8).

Середня урожайність за період 2011-2017 рр. в середньому по дослідним насадженням вишні становила 2,7 т/га. Дуже низькою урожайність була у 2011, 2015 та 2017 рр., а найбільшою – у 2013 р. (до 11,3 т/га у сорту Ujfehertoj jurtes).

Врожайність в середньому по сортах за 2011-2016 рр. варіювала від 1,3 т/га (Kantorjnosi) до 4,6 т/га (Ujfehertoj jurtes). Так, найбільшу середню врожайність з гектара мали інтродуковані сорти: Ujfehertoj jurtes – 4,6 т, Nabella – 4,1 т, Koreu hippalimeggi, Morascone Rosso, Erdi biterma – по 3,8 т, Cigany 48 – 3,6 т, Cigany, Parasrf – по 3,4 т, D-076, H-172 – по 3,3 т, Орловська рання – 2,8 т, Cigany C 404 – 2,7 т, Калінінградська – 2,6.

Таким чином, спостереження показали, що в умовах Південного Степу України насадження вишні частіше уражуються моніліальним опіком, ніж кокомікозом. Серед врожайних сортів встановлено як стійкі до цієї хвороби (Nabella, Калінінградська), так і чутливі (Cigany, Cigany C404, Cigany 48) й дуже чутливі (Ujfehertoj jurtes, Koreu hipalimeggy, Morascone Rosso). Виділені стійкі сорти можуть бути використані для створення екологічних насаджень вишні, а також в селекційній роботі як джерела стійкості до моніліального опіку.